

**ГЛАВНА СЛУЖБА
ЗА РЕВИЗИЈУ ЈАВНОГ СЕКТОРА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

78000 Бања Лука, Вука Караџића 4
Република Српска, БиХ
Тел: +387(0)51/247-408
Факс: +387(0)51/247-497
e-mail: revizija@gsr-rs.org

**Извјештај о ревизији финансијских извјештаја
Фонда за пензијско и инвалидско осигурање
Републике Српске
за период 1.1.2010 - 31.12.2010. године**

Број: РВ039-11

Бања Лука, 26.12.2011. године

САДРЖАЈ

I	ИЗВЈЕШТАЈ ГЛАВНОГ РЕВИЗОРА.....	1
II	РЕЗИМЕ ПРЕПОРУКА ДАТИХ РУКОВОДСТВУ ФОНДА	3
III	ИЗВЈЕШТАЈ О ПРОВЕДЕНОЈ РЕВИЗИЈИ.....	4
	1. Увод.....	4
	2. Провођење препорука из претходног извјештаја	4
	3. Закључак о функционисању интерних контрола.....	4
	4. Набавке.....	5
	5. Финансијски план	5
	6. Финансијски извјештаји.....	6
	6.1. Биланс успјеха.....	6
	6.2. Биланс стања.....	13
	6.3. Извјештај о извршењу финансијског плана.....	15
	6.4. Напомене уз финансијски извјештај	16

I ИЗВЈЕШТАЈ ГЛАВНОГ РЕВИЗОРА

Предмет ревизије

Извршили смо ревизију биланса стања Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС (у даљем тексту: Фонд) на дан 31. децембра 2010. године и одговарајућег биланса успјеха, извјештаја о извршењу финансијског плана за годину која се завршава на тај дан, ревизију усклађености пословања и преглед значајних рачуноводствених политика и других објашњавајућих напомена.

Одговорност руководства за финансијске извјештаје

Руководство Фонда је одговорно за припрему и фер презентацију ових финансијских извјештаја у складу са Међународним рачуноводственим стандардима за јавни сектор и Међународним стандардима финансијског извјештавања. Ова одговорност обухвата: осмишљавање, примјену и одржавање интерних контрола које су релевантне за припрему и фер презентацију финансијских извјештаја који не садрже материјално значајне погрешне исказе, настале услед корупције и преваре; одабир и примјену одговарајућих рачуноводствених политика и рачуноводствене процјене које су разумне у датим околностима. Руководство је такође одговорно за усклађеност пословања Фонда са важећим законским и другим релевантним прописима.

Одговорност ревизора

Наша је одговорност да изразимо мишљење о финансијским извјештајима на основу ревизије. Ревизију смо извршили у складу са Законом о ревизији јавног сектора РС, INTOSAI и Међународним стандардима ревизије. Ови стандарди налажу да радимо у складу са етичким захтјевима и да ревизију планирамо и извршимо на начин који омогућава да се, у разумној мјери, увјеримо да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешне исказе, те да је пословање усклађено са важећим законским и другим релевантним прописима.

Ревизија укључује спровођење поступака у циљу прибављања ревизорских доказа о усклађености пословања и о износима и објелодањивањима датим у финансијским извјештајима. Избор поступка је заснован на ревизорском просуђивању, укључујући процјену ризика материјално значајних погрешних исказа у финансијским извјештајима, насталим услед корупције и преваре. Приликом процјене ризика, ревизор разматра интерне контроле које су релевантне за припрему и фер презентацију финансијских извјештаја, у циљу осмишљавања ревизорских поступака који су одговарајући у датим околностима, али не у циљу изражавања одвојеног мишљења о ефективности интерних контрола. Ревизија такође укључује оцјену примијењених рачуноводствених политика и значајних процјена извршених од стране руководства, као и оцјену опште презентације финансијских извјештаја.

Сматрамо да су прибављени ревизорски докази довољни и одговарајући и да обезбјеђују основу за наше ревизорско мишљење.

Основа за изражавање мишљења са резервом

Као што је наведено под тачком 5. Извјештаја:

- У Ребалансу финансијског плана приходи и расходи нису уравнотежени, па је у 2010. години планиран мањак прихода над расходима у износу од 9.989.496 КМ, чије је финансирање предвиђено из краткорочних кредита и зајмова. По нашем мишљењу, исто није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 162.

Као што је наведено под тачком 6.1. Извјештаја:

- У претходној ревизији констатована је неправилност код фактурисаних услуга превозиња аката са страних језика у погледу реалног утврђивања висине трошкова. Према одступањима која је утврдила комисија Фонда, у односу на фактурисани број превозилачких картица од стране добављача, трошкови са укљученим ПДВ-ом, у 2009. години прецијењени су за 22.717 КМ, а у 2010. години за 14.924 КМ.
- Обрачун пензија у 2010. години вршен је на исти начин као што је вршена пројекција трошкова пензија у Финансијском плану, па је констатована неусклађеност са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 162. и чл. 199. и код Финансијског плана и код обрачуна пензија за 2010. годину.

Као што је наведено под тачком 6.3. Извјештаја:

- У 2010. години у Фонду су коришћена средства текућег периода за измирење обавеза из претходног периода. С обзиром да ово није предвиђено финансијским планом, то није у складу са Законом о буџетском систему РС, чл. 39. Исто има за посљедицу неизмирене обавезе са 31.12.2010. године по основу расхода из 2010. године у износу од 118.588.432 КМ, иако је у билансу успјеха за 2010. годину приказан суфицит.

Мишљење

По нашем мишљењу, осим ефеката које на финансијске извјештаје могу имати питања наведена у претходним пасусима, финансијски извјештаји дају истинит и објективан приказ по свим материјално значајним аспектима, финансијско стања на дан 31.12.2010. године, резултата пословања и извршења Финансијског плана за годину која се завршава на тај дан, у складу са Међународним рачуноводственим стандардима за јавни сектор и Међународним стандардима финансијског извјештавања.

Финансијско пословање Фонда у 2010. години је, осим за наведено у претходним пасусима, било у свим материјално значајним аспектима усклађено са важећом законском регулативом.

Бања Лука, 26.12.2011. год.

Главни ревизор
Мр Бошко Чeko

II РЕЗИМЕ ПРЕПОРУКА ДАТИХ РУКОВОДСТВУ ФОНДА

1. Активности око провођења раније датих препорука везаних за Финансијски план Фонда, које су још у току, наставити до коначног провођења датих препорука.
2. У сарадњи са Министарством финансија РС и Пореском управом РС јасно дефинисати поступање по питању евидентирања и наплате прихода који су до сада уплаћивани директно на рачун Фонда, као и наплату доприноса из стечајне масе предузећа у стечају, имајући у виду одредбе Закона о измјенама и допунама Закона о пореској управи, чл. 8а. Став(4), чл 27а. тачка 1. и 2. и Закона о доприносима (пречишћени текст), чл. 12.
3. Пратити активности које се односе на успостављање законског оквира за плате код ванбуџетских фондова до коначног рјешења, а по том акте Фонда везане за плате ускладити са истим.
4. Утврдити узроке настанка неправилности констатованих код трошкова материјала и услуга и успоставити адекватне контролне активности, у циљу смањења трошкова истих и отклањања утврђених неправилности. Код трошкова уговорених услуга, трошкове услуга превођења свести на ниво стварно извршених услуга. Утврдити одговорност за констатоване пропусте.
5. Интерна ревизија, на основу извршеног надзора над контролама успостављеним у сегменту утврђивања права корисника, треба да сачини конкретне препоруке руководству, тј. препоруке у којима ће навести за који ризик треба креирати контролни поступак или постојећи замијенити новим ефикаснијим контролним поступком.
6. Средства на име помоћи Удружењу пензионера планирати и одобравати након увјеравања да су средства по основу чланарина реално и правично распоређена и недовољна.
7. Извршити анализу фактора који утичу на повећање потраживања по регресним поступцима и увести интерне контролне поступке који ће те факторе елиминисати или умањити.
8. Наставити са активностима на укњижавању права власништва над имовином до коначног дефинисања власништва за цјелокупну имовину.

III ИЗВЈЕШТАЈ О ПРОВЕДЕНОЈ РЕВИЗИЈИ

1. Увод

Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљем тексту: Фонд) основан је Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС ради обезбјеђивања и остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања.

Према Статуту Фонда, ради обављања управних, административних, финансијских, техничких и других послова који произилазе из функција Фонда, образована је јединствена Стручна служба, која има сљедеће организационе дијелове:

- Централну службу Фонда Бијељина и
- шест филијала: Бања Лука, Бијељина, Добој, Приједор, И.Сарајево и Требиње.

2. Провођење препорука из претходног извјештаја

Руководство Фонда је сачинило План активности на реализацији препорука по претходно обављеној ревизији и у складу са истим приступило провођењу датих препорука. Од укупно седам препорука, проведена је препорука која се односила на напомене уз финансијске извјештаје. Препоруке које се односе на финансијски план и извршење финансијског плана још су у току, а које се односе на утврђивање права и краткорочна потраживања не проводе се на одговарајући начин, па су дјелимично проведене. Препорука везана за провођење уговора након проведених процедура о јавним набавкама није адекватно проведена.

Фонд је и даље у обавези да проведе све препоруке.

3. Закључак о функционисању интерних контрола

У 2010. години, као и у претходном периоду, приступ успостављању интерних контрола је неефикасан, тј. није схваћен значај међузависности свих компоненти интерних контрола, па се доносе интерни акти без претходно утврђених ризика, што је довело до предимензионираности истих и не прати се њихова примјена и ефекти. Такође, са увођењем ISO квалитета 9001 успостављен је значајан број процедура, а није извршено усклађивање са постојећим интерним актима, јер су код неких садржане и процедуре, не постоји довољна комуникација између појединих организационих дијелова и сл.

Наведено упућује на присутност ризика у контролном окружењу, што се неповољно одражава на остале компоненте интерних контрола и има за посљедицу успоравање унапређења цјелокупног система интерне контроле.

Мишљења смо да је код успостављања интерних контрола и даље, више заступљен формални аспект у односу на утврђивање стварно присутног ризика и успостављања контролних активности и надзора над истим.

4. Набавке

Послови набавки у Фонду у 2010. години су планирани у износу 6.510.888 КМ. Вриједност закључених уговора, по проведеним поступцима јавних набавки је око 79% планираног износа.

Код провођења процедура по Закону о јавним набавкама БиХ, до момента закључења уговора нису уочене значајније неправилности, али код провођења закључених уговора констатоване су неправилности као и у 2009. години, које су имале утицаја на трошкове уговорених услуга, па је исто образложено у тачки 6.1 Извјештаја.

5. Финансијски план

Финансијским планом за 2010. годину, по извршеном ребалансу, утврђена су укупна средства која су уравнотежена са укупним издацима у износу од 945.572.931 КМ. Ребаланс је у 2010. години рађен три пута, а разлози за исто наведено је доношење Закона о измјенама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању РС („Сл. гл“ 118/09), којим је смањен обим права појединих категорија корисника, Влада РС донијела је Уредбу о посебној накнади учесницима НОР-а („Сл. гл“ 26/10) и Законом о измјенама и допунама Закона о пензијском резервном фонду („Сл. гл“ 50/10) омогућено је да средства стечена управљањем имовином из приватизације Фонд користи за исплату пензија.

У оквиру активности за доношење Финансијског плана за 2010. годину, Министарство финансија је тражило да Фонд **средства из Буџета РС за финансирање посебних права** сведе на износ планиран Нацртом буџета РС, која су према образложењу датом у Финансијском плану, мања у односу на пројекцију Фонда за 106.985.640 КМ. Мишљења смо да иста **нису планирана у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 199, те да су и у 2010. години присутни различити ставови по питању тумачења посебних права која се финансирају из Буџета РС.**

У Ребалансу финансијског плана приходи и расходи нису уравнотежени, па је у **2010. години планиран мањак прихода над расходима у износу од 9.989.496 КМ, чије финансирање је предвиђено из краткорочних кредита и зајмова. По нашем мишљењу, исто није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању РС, чл. 162.**

У оквиру финансирања планирани су добици у износу од 50.000 КМ и приливи по основу краткорочних кредита и зајмова 35.500.000 КМ. Осим планираног дефицита текуће године, из средстава краткорочних кредита и зајмова планирано је финансирање отплата дуга из ранијег периода у износу од 25.560.504 КМ, који је значајно мањи од неизмирених обавеза из претходног периода које су износиле 127.064.343 КМ.

Према наведеном, **Финансијски план и Ребаланс финансијског плана за 2010. годину, по нашем мишљењу нису реални, јер истим није планиран одлив средстава по основу значајног износа обавеза из ранијег периода, гдје прије свега мислимо на одлив за пензије за 12/09, а у току доношења Ребаланса финансијског плана било је познато да је, по наведеном основу, дошло до одлива у 2010. години. Планирање истог није извршено, јер нису били утврђени извори финансирања.**

Неправилности везане за доношење Финансијског плана за 2010. годину, биле су присутне и у претходном периоду, па су за отклањање истих дате препоруке. Провођење датих препорука је још у току, а добили смо увјеравања да ће са окончањем истих наведене неправилности бити отклоњене.

Препорука

Активности око провођења раније датих препорука везаних за Финансијски план Фонда, које су још у току, наставити до коначног провођења датих препорука.

6. Финансијски извјештаји

6.1. Биланс успјеха

Приходи исказани у билансу успјеха износе 924.335.774 КМ, чију структуру чине порески приходи у износу 677.753.067 КМ, непорески приходи 16.582.707 КМ и текуће помоћи 230.000.000 КМ.

Порески приходи у цјелости се односе на приходе по основу доприноса за социјално осигурање. Преко јединственог рачуна Трезора РС, у 2010. години, уплаћен је износ од 629.494.772 КМ и исти је усаглашени са Трезором.

У оквиру пореских прихода евидентирани су и доприноси измирени путем обвезница 2.051.981 КМ, приходи по основу доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за демобилисане борце 38.656.867 КМ и доприноси по основу програма за социјално збрињавање радника који су у процесу стечаја и ликвидације предузећа остали без посла 8.582.419 КМ. Ови приходи нису уплаћени преко јединственог рачуна Трезора, већ директно на рачун Фонда.

Приходи по основу доприноса који су измирени путем обвезница евидентирани су на обрачунској основи, што је објашњено у тачки 6.2 Извјештаја код кракорочних потраживања.

По мишљењу ревизије, подаци о уплатама доприноса директно на рачун Фонда нису укључени у базу података Јединственог система који води Пореска управа РС, па у исте нема увид Пореска управа РС у чијој је надлежности контрола доприноса. Некомплетност базе података Јединственог система отежава рад Фонда у погледу утврђивања права корисника и захтјева допунске евиденције у Фонду.

Када су у питању доприноси по основу програма за социјално збрињавање радника који су у процесу стечаја и ликвидације предузећа остали без посла, Фонд подноси захтјев за наплату доприноса из стечајне масе, што по нашем мишљењу, није у складу са Законом о доприносима (пречишћени текст), чл.12, по коме „контролу обрачуна и наплате доприноса врши Пореска управа РС...“, и ствара трошкове Фонду по основу судских спорова који се воде везано за наплату из стечајне масе.

Препорука

У сарадњи са Министарством финансија РС и Пореском управом РС јасно дефинисати поступање по питању евидентирања и наплате прихода који су до сада уплаћивани директно на рачун Фонда, као и наплату доприноса из стечајне масе предузећа у стечају, имајући у виду одредбе Закона о измјенама и допунама Закона о пореској управи, чл. 8а.

Став(4), чл 27а. тачка 1. и 2. и Закона о доприносима (пречишћени текст), чл. 12.

Непорески приходи односе се на приходе од дивиденде и удјела у профиту јавних предузећа 14.745.840 (по основу управљања капиталом од приватизације државних предузећа), остале приходе од имовине 120.539 КМ, приход од позитивних курсних разлика 78 КМ и остали непорески приходи 1.716.250 КМ.

У оквиру **текућих помоћи** евидентиран је приход остварен по основу гранта од РС у износу од 200.000.000 КМ, што одговара планираном износу за 2010. годину. Исти се односи на средства планирана у Буџету РС за покриће посебних права корисника, па је објашњено у тачки 5. Извјештаја. Осим наведеног, Фонду су дозначена средства помоћи за одрживост пензијског система у износу од 30.000.000 КМ.

Укупни расходи Фонда у 2010. год. евидентирани су у износу 915.891.573 КМ. Структуру расхода чине: плате и накнаде трошкова запослених 10.768.995 КМ, порез и доприноси на остала лична примања 108.954 КМ, трошкови материјала и услуга 13.746.781 КМ и текуће помоћи 889.151.316 КМ.

Трошкови бруто плата и накнада трошкова запослених у 2010. год. су у оквиру планираних средстава и мањи су за 11% у односу на претходну годину због проведених мјера штедње.

Питање плата код ванбуџетских фондова, што значи и у Фонду, по нашем мишљењу, није јасно дефинисано законским оквиром.

Посебним колективним уговором за запослене у органима управе РС, чл. 26, дефинисано је да ванбуџетски фондови регулишу плате и друге накнаде запослених појединачним колективним уговорима, што је Фонд и учинио.

У 2010. години настављене су активности започете у претходном периоду око успостављања законског оквира у овом сегменту пословања, али још увијек нису окончане.

Ревизија је мишљења да успостављени правни оквир, који регулише питање плата у ванбуџетским фондовима није довољан, а активности које се воде са циљем рјешавања овог проблема не проводе се ефикасно, што се даље одражава на ефикасност рада ванбуџетских фондова.

Препорука

Пратити активности које се односе на успостављање законског оквира за плате код ванбуџетских фондова до коначног рјешења, а по том акте Фонда везане за плате ускладити са истим.

Трошкови материјала и услуга у 2010. години износили су 13.746.781 КМ и већи су за 32% у односу на претходну годину, а односе се на: путне трошкове у износу од 107.027 КМ, трошкове енергије 376.626 КМ, трошкове комуналних и комуникационих услуга 1.299.983 КМ, набавку материјала 490.443 КМ, трошкове услуга превоза и горива 101.149 КМ, закуп имовине и опреме 131.689 КМ, трошкове текућег одржавања 95.352 КМ, трошкове осигурања, банкарске услуге и услуге платног промета 48.838 КМ и уговорене услуге 11.095.674 КМ.

Трошкови енергије односе се на трошкове електричне енергије и централно гријање. Значајније су повећани трошкови централног гријања у односу на претходну годину, тј. за 31%.

Према прегледу трошкова гријања пословно-стамбене зграде Фонда у Бијељини за 2010. годину квадратура пословног дијела зграде износи 62% укупне површине, а проценат учешћа у трошковима је 75%. Према обрачуну Фонда, у коме је извршена прерасподјела трошкова лож уља у 2010. години, који су износили 59.854 КМ, према проценту учешћа у квадратури, исти је суфинансирао стамбени дио у износу од 7.967 КМ. Међутим, имајући у виду да се стамбени дио грије и викендом, а радним даном дуже од пословног, те да су присутни трошкови опслуживања и одржавања котловнице, можемо закључити да су трошкови суфинансирања далеко већи.

Како Фонд обезбјеђује гријање за цијелу пословно стамбену зграду у Бијељини, Његошева 28, која има властиту котловницу на лож уље вршена је рефундација трошкова од станара зграде у висини цијене гријања утврђене од стране Градске топлане у Бијељини, која је нижа од стварно насталих трошкова за 27%. Разлику трошкова сносио је Фонд. Ревизија је мишљења да Фонд нема правни основ по коме може суфинансирати наведене трошкове.

Трошкови комуналних и комуникационих услуга највећим дијелом односе се на трошкове телефонских услуга у износу од 233.129 КМ и трошкове поштанских услуга (поштарина) у износу од 922.255 КМ. Почетком 2011. године присутне су активности везане за смањење трошкова телефонских услуга. Трошкови поштанских услуга у 2010. години повећани су за 25% у односу на претходни период. Поједине фактуре, на основу којих су евидентирани наведени трошкови садрже само укупан износ, као и прилог уз фактуру, па није могуће извршити контролу. У току рада ревизије приложена је спецификација извршених услуга, која је тражена од добављача, а неки износи на спецификацији нису усаглашени са евиденцијом Фонда. Документи су овјерени у смислу да је извршена контрола. По мишљењу ревизије контрола извршених поштанских услуга (поштарина), није поуздана.

Трошкови набавке материјала повећани су у односу на претходни период за 12%. Код набавке материјала успостављене процедуре за требовање канцеларијског и компјутерског материјала не обезбјеђују јасне доказе ко је извршио требовање, а код преузимања материјала није обезбијеђено да се са довољно сигурности може знати ко је преузео материјал. Такође, вршена је набавка одијела и наочара за возаче Фонда, гдје је уочено да у наруџбеници није наведено за кога се набавља, а није документовано да је исто преузето од стране возача.

Трошкови стручне литературе у износу од 1.200 КМ евидентирани су на основу извода банке по уплати извршеној 25.10.2010. год., на основу Одлуке директора у којој се позива на Одлуку Управног одбора. Испорука није документована, већ је достављен извод, којим је документовано да су средства враћена у 2011. години. Исто је образложено као погрешна уплата. Уплата и евидентирање трошкова за стручну литературу, по нашем мишљењу, нису извршени на основу одговарајуће документације, тј. на основу испостављене фактуре са отпремницом која је потписана од стране лица које је преузело робу или материјал, већ на основу Одлука Управног одбора и директора. Како је уплата улиједила, исту је требало евидентирати као потраживање по основу датих аванса, до момента испоруке, па можемо констатовати да су трошкови набавке материјала прецијењени за наведени износ.

У оквиру трошкова закупа, на основу фактура испостављених на основу закљученог уговора у 2010. години са новинским кућама у којима се уговара број рекламних страна и цијена за уговорену услугу рекламирања у износу од

5.000 КМ. По нашем мишљењу, рекламирање у садашњим околностима пословања Фонда указује на недовољну посвећеност мјерама штедње.

Трошкови уговорених услуга у 2010. години, имају највеће повећање у односу на претходну годину које износи 38%, што је углавном последица евидентираних трошкова по судским споровима, а односи се на изгубљени судски спор са Поштанском штедионицом Бања Лука, који износи 3.783.947 КМ. Највеће учешће у овим трошковима имају трошкови накнада поштама за исплату пензија у износу од 6.527.471 КМ. Остали трошкови уговорених услуга код којих је констатовано повећање у односу на претходни период односе се на трошкове услуга медија 30.895 КМ, репрезентације 106.526 КМ, правне, адвокатске и нотарске услуге 20.883 КМ, трошкове за стандарде ISO 9001 36.284 КМ, остале непоменуте услуге 97.887 КМ, рефундирање плата и боловања 63.970, трошкове превозиња 58.017 КМ, накнаде за повремене и привремене послове и уговор о дјелу 108.164 КМ, одржавање хардвера и софтвера 28.080 КМ и трошкови за лиценце 50.456 КМ.

Трошкови услуга репрезентације у 2010. години, по мишљењу ревизије нису били под довољном контролом, јер су поједини евидентирани на основу недовољно јасне документације, тј. није документовао поводом чега су и коме пружене услуге.

Трошкови услуга превозиња у 2010. години евидентирани су на основу рачуна и трошковника добављача. Како је у 2009. години констатована неправилност код фактурисаних услуга у погледу реалног утврђивања висине трошкова услуга превозиња аката са страних језика, директор Фонда је у 2011. години формирао комисију која је требала да утврди контролу објективности превода по Уговору о јавној набавци услуга превозиња документације у 2009. и у 2010. години.

У закљученом Уговору наведено је да је цијена услуга превода исказана по преводилачкој картици која представља 1800 карактера, без прореда. Због неусаглашености између Фонда и добављача да ли је требало да стоји "без размака" или "без прореда", комисија је утврдила број преводилачких картица и са размаком и без размака. У оба случаја констатовано је одступање. Како је у обрасцу за цијену понуде, која је саставни дио тендерске документације за провођење поступка јавне набавке, у напомени наведено да ће се цијене исказати по преводилачкој картици која представља 1800 карактера, без размака, комисија је утврдила одступање на основу преводилачких картица утврђених без размака.

Према одступањима која је утврдила комисија Фонда, у односу на фактурисани број преводилачких картица од стране добављача, трошкови са укљученим ПДВ-ом, у 2009. години прецијењени су за 22.717 КМ, а у 2010. години за 14.924 КМ. Осим наведеног, у комуникацији између филијала Фонда, Сектора за остваривање права примјеном међудржавних уговора и добављача није успостављен јасан ходограм документације, тј. није могуће разграничити шта је достављено на превозиње, а шта је враћено, када, коме и сл.

У трошковима класификованим као **уговорене обавезе-нето накнада за повремене и привремене послове** евидентиран је трошак по основу **уговора о пружању услуга** који је закључен, наконведеног поступка јавне набавке, са физичким лицем за потребе одржавања и дораде пројеката (софтвера) Фонда. На обрачунском листу је наведено **уговор о привременим и повременим пословима** и обрачунати порез и доприноси за пензијско и

инвалидско и здравствено осигурање. У току 2010. године евидентирано је 2036 сати рада, што је 254,5 радних дана. По нашем мишљењу, наведено није у складу са Законом о раду, чл. 34, којим је дефинисано да обављање повремених и привремених послова не може трајати дуже од 60 дана у току календарске године.

По мишљењу ревизије, неправилности констатоване код трошкова материјала и услуга, посљедица су високог ризика у контролном окружењу у 2010. години.

Препорука

Утврдити узроке настанка неправилности констатованих код трошкова материјала и услуга и успоставити адекватне контролне активности, у циљу смањења трошкова истих и отклањања утврђених неправилности. Код трошкова уговорених услуга, трошкове услуга превођења свести на ниво стварно извршених услуга. Утврдити одговорност за констатоване пропусте.

Грантови појединцима обухватају расходе по основу обрачунатих пензија у износу 852.533.003 КМ, доприносе за здравствено осигурање пензионера 31.288.954 КМ, трошкове сахране корисника пензија 4.560.366 КМ и остале грантове 768.993 КМ. Наведени расходи се евидентирају на овој позицији због не прилагођености контног оквира фондовима.

За потребе **обрачуна пензија**, у 2010. години у примјени је био Правилник о начину утврђивања средстава за исплату пензија, којим је дефинисан обрачунски период за утврђивање расположивих средстава за исплату пензија, од првог до задњег дана у текућем мјесецу, и рок за процјену расположивих средстава за мјесечну исплату и доставу директору Фонда до 25. у текућем мјесецу. У складу са наведеним пројекција расположивих средстава за мјесечну исплату пензија рађена је на основу остварених прихода од почетка текућег мјесеца до дана сачињавања пројекције и очекиваних прихода до краја текућег мјесеца.

Укупни расходи су пројектовани прво уз укључење пензија по коефицијенту 1, затим је утврђиван коефицијент за усклађивање са расположивим средствима, који није примјењиван. Након тога извршен је обрачун пензија по коефицијенту 1,06 (у складу са Закључком Народне скупштине РС од 4.11.2008. год.) и на крају обрачуна у свим мјесецима, осим децембра, исказана су недостајућа средства, која су покривана средствима наредног периода. Због недовољности прилива средстава наредног мјесеца, кориштена су и средства по основу кредитног задужења код банака. Према наведеном, по мишљењу ревизије **обрачун пензија није рађен у складу са расположивим средствима, што није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању, чл. 162.**

Осим наведеног, у мјесечним пројекцијама средстава нису приказивана реално расположива средства, јер су већ била потрошена за исплате обавеза из претходног периода и пензија претходног мјесеца. Исто је нарочито изражајно код пројекције средстава за пензије за децембар 2010. године, гдје је пројектован вишак средстава у износу од 8.278.377 КМ на основу прихода и расхода текуће године, без укључених одлива. Стварно расположива средства са 31.12.2010. године износила су 385.767 КМ, а неизмирене обавезе 130.718.303 КМ.

Фонд је у 2010. год. обезбиједио податке о висини коефицијента исплате пензија остварених по основу рада, на основу чега смо се увјерили да су

средства остварена по основу доприноса довољна за исплату пензија по коефицијенту 1,06, посматрано на годишњем нивоу. Имајући у виду чињеницу да Министарство финансија није прихватило пројектовани износ средстава за права која се финансирају из буџета, који је Фонд утврдио у Нацрту финансијског плана за 2010. годину, већ да је тај износ значајно умањен, а да је Фонд вршио обрачун наведених средстава на исти начин као што је рађена пројекција, можемо констатовати да се недостајућа средства односе на средства потребна за финансирање утврђених посебних права која се финансирају из Буџета РС. **Дио недостајућих средстава за обрачуната посебна права која треба да се финансирају из Буџета РС, финансирана су из средстава наредног периода и кредитних средстава, што није у складу са Законом о пензијском и инвалидском осигурању, чл. 199.**

У 2010. години, усклађивање пензија на годишњем нивоу дефинисано је Правилником о начину утврђивања средстава за исплату пензија, члан 8, гдје стоји, да када мјесечни исплатни коефицијент достигне вриједност коефицијента годишњег раста нето плата у РС у односу на годину на коју су усклађене пензије, Управни одбор Фонда на приједлог директора доноси одлуку о усклађивању пензија на годишњем нивоу уз исплатни коефицијент један. По нашем мишљењу, **годишње усклађивање**, према напријед наведеном Правилнику, **преклапа се са мјесечним усклађивањем, па исто упућује на могућност различитог тумачења као и неусклађености чланова Закона о пензијском и инвалидском осигурању 160. и 162.**

Наведене неправилности, које се односе на обрачун и усклађивање утврђених права по основу пензија биле су присутне и у претходном периоду, па су за отклањање истих дате препоруке.

Према Информацији Фонда о активностима које су предузете по препорукама Главне службе за ревизију јавног сектора РС из претходног периода, везане за неправилности код примјене Закона о пензијском и инвалидском осигурању, чл. 160., 162. и 199. захтијевају дужи временски период, па су још у току.

Пензије које дистрибутер (пошта или банка) из одређених разлога не дозначи кориснику враћају се Фонду. За износ враћених пензија врши се сторно трошкова и обавеза. Како се пензије обрачунавају и исплаћују у текућем мјесецу за претходни мјесец, неисплаћене пензије за 12/09 сторниране су са трошка 1/10, а за неисплаћене пензије 12/10 исто је учињено у 2011. години. Према наведеном начину евидентирања, можемо констатовати да су трошкови пензија за првих 11 мјесеци 2010. године исказани на готовинској основи, а само за децембар на обрачунској основи, што није у складу са Правилником о рачуноводственој политици за кориснике буџета РС, чл. 20. ст. 1. Ради објективног извјештавања, у нотама уз финансијске извјештаје дато је образложење да је овакав начин евидентирања посљедица постојећег софтверског рјешења, због чега су трошкови пензија за 2010. годину мањи за 258.508 КМ, те да је у 2010. години започет процес израде интегрисаног информационог система Фонда којим ће ово питање бити ријешено.

Поступак утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања није у потпуности у складу са Упутством о спровођењу канцеларијског пословања и комплетирању предмета, као ни роковима дефинисаним Законом о општем управном поступку.

Интерна ревизија, у току 2010. године, такође је констатовала неправилности и недостатке код утврђивања права на пензију и рјешавања права у првом степену и дала одређене препоруке у циљу отклањања истих.

Наведене неправилности констатоване су и у претходном периоду, и дате су препоруке, по основу којих је интерна ревизија вршила надзор успостављених контрола у сегменту утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања и дала препоруке. У датим препорукама интерне ревизије наведени су носиоци активности и рок. Као носиоци активности код одређених препорука, именовани су руководиоци филијала, углавном кад су у питању процедуре, а по мишљењу ревизије процедуре треба да доноси руководство на нивоу Фонда, у складу са уведеним ISSO стандардима. Такође, препоруке су уопштене, као што су у Извјештају од 19.5.2011. године филијале Приједор, дате препоруке: „рјешења о остварењу права доносити у законом прописаном року тј. према одредбама 206. ЗУП-а“, затим „Сектор за остваривање права да подсјети организационе јединице Фонда односно да их упозори да примјењују одредбе чл. 32. и 33. ЗУП-а...“), итд. **По нашем мишљењу, значајан дио препорука датих од стране интерне ревизије за отклањање недостатака у области утврђивања права из пензијског и инвалидског осигурања није дат на одговарајући начин, па се не може очекивати значајнији позитиван ефекат.**

Препорука:

Интерна ревизија, на основу извршеног надзора над контролама успостављеним у сегменту утврђивања права корисника, треба да сачини конкретне препоруке руководству, тј. препоруке у којима ће навести за који ризик треба креирати контролни поступак или постојећи замијенити новим ефикаснијим контролним поступком.

Фонд је у 2010. години на име **једнократне новчане помоћи за случај смрти пензионера** или његовог брачног друга (500 КМ, односно 350 КМ по кориснику), евидентирао трошкове у износу 4.182.216 КМ на основу поднесеног захтјева директно Фонду. По истом основу, али не директном исплатом, већ преко Удружења пензионера евидентирани су трошкови у износу 378.150 КМ, уз које се налази **преобимна документација** (копије уговора и сл.), па остајемо при ранијем ставу да би као доказ Фонду, за стицање права на име помоћи за случај смрти, која се исплаћује посредством Удружења пензионера, био довољан поднесени захтјев и доказ о смрти корисника права, као и у случају директног обраћања Фонду, јер садашњи начин рада по нашем мишљењу **ствара само непотребне трошкове и Удружењу и Фонду.**

Удружењу пензионера је по основу чланарине пензионера у 2010. год. дозначено 3.719.017 КМ и одобрена помоћ у износу од 23.000 КМ. И даље је присутно планирање и одобравање помоћи удружењу пензионера без доказа о потрошњи средстава од чланарине и недовољности истих.

Препорука:

Средства на име помоћи Удружењу пензионера планирати и одобравати након увјеравања да су средства по основу чланарина реално и правично распоређена и недовољна.

Трошкови по основу камата на кредите, у 2010. години износили су 2.115.527 КМ.

Фонд је у 2010. години, у билансу успјеха исказао **вишак прихода над расходима** у износу од 8.444.201 КМ.

6.2. Биланс стања

Укупна имовина исказана у активи биланса стања са 31.12.2010. год. износи 318.933.506 КМ и уравнотежена је са пасивом биланса. Готовина, краткорочна потраживања и разграничења износе 25.136.096 КМ, а стална средства (основна средства и дугорочни пласмани) износе 293.797.410 КМ. У пасиви биланса евидентиране су краткорочне обавезе и разграничења у износу 134.289.148 КМ и извори средстава у износу од 184.644.358 КМ.

Новчана средства износила су са 31.12.2010. године 388.970 КМ. Код истих уочени су пропусти у благајнама филијала Фонда по питању формалне исправности налога наплате и исплате, погрешни описи пословних трансакција код промјена на жиро рачунима и сл., што указује на недовољност интерних контрола.

Краткорочна потраживања исказана у билансу стања са 31.12.2010. год. у износу 5.829.898 КМ односе се на: потраживања од правних лица 3.235 КМ, потраживања од физичких лица 23.410 КМ и остала потраживања 6.999.829 КМ коригована исправком вриједности потраживања у износу од 1.196.576 КМ.

Значајнији износи потраживања евидентирани су у оквиру осталих потраживања, а односе се на потраживање по основу обвезница у износу од 2.051.981 КМ и потраживања по регресним поступцима 2.940.823 КМ.

Потраживање по основу обвезница евидентирано је у складу са Упутством за израду годишњег обрачуна за кориснике прихода буџета Републике, општина и градова и фондова за 2010. годину, тачка 30.7., тј. као краткорочно потраживање. Са евидентирањем овог потраживања, евидентиран је и приход на обрачунској основи, што није у складу са тачком 13.1. истог Упутства и Правилником о рачуноводственој политици за кориснике буџета РС, чл. 21.

Потраживања по регресним поступцима представљају потраживања по основу извршених преплата корисницима права. Иста су у 2010. години већа у односу на претходну годину за 37%. Имајући у виду да је у 2009. години било повећање у односу на претходну годину 26%, можемо констатовати да је тренд повећања наведених потраживања настављен.

Све активности којима је документовано провођење препоруке из претходне ревизије везане су за рјешавање већ насталих преплата, а није нам документовано да су предузете активности по питању спрјечавања настанка преплата, што би по нашем мишљењу требао бити приоритет.

Препорука

Извршити анализу фактора који утичу на повећање потраживања по регресним поступцима и увести интерне контролне поступке који ће те факторе елиминисати или умањити.

Краткорочна разграничења у износу од 18.917.228 КМ односе се на доприносе на пензијско и инвалидско осигурање и средства за одрживост пензијског система која се односе на 2010. годину, а наплаћена су 4.1.2011. године.

Основна средства евидентирана су у билансу стања у износу 17.705.076 КМ (набавна вриједност 24.408.100 КМ, исправка вриједности 6.703.024 КМ) Структуру истих чине: земљиште 455.531 КМ, грађевински објекти 15.560.994

КМ, опрема 1.259.505 КМ, улагања у права 18.946 КМ и опрема у припреми 410.100 КМ.

У оквиру евидентираних средстава налазе се и средства која још увијек нису уписана као власништво Фонда. **Фонд је у Нотама објавио податке о садашњој вриједности земљишта у власништву Фонда укњиженог у ЗК у износу 324.971 КМ, земљишта које није укњижено у ЗК (не постоји доказ о власништву) 130.560 КМ, грађевинских објеката у власништву Фонда укњижених у ЗК 7.495.659 КМ, грађевинских објеката које нису укњижени у ЗК (постоји доказ о власништву) 5.368.868 КМ, и грађевинских објеката које нису укњижени у ЗК (не постоји доказ о власништву) 2.696.464 КМ.**

Препорука

Наставити са активностима на укњижавању права власништва над имовином до коначног дефинисања власништва за цјелокупну имовину.

Дугорочни пласмани евидентирани су у билансу стања са 31.12.2010. год. у износу од 276.092.334 КМ, а односе се на: неизмирене стамбене кредите дате радницима у ранијем периоду 518.337 КМ, дугорочни улог у Поштанску штедионицу Бања Лука 661.423 КМ, оснивачки улог у Друштво за управљање Пензијским резервним фондом 100.000 КМ и оснивачки улог Фонда у Пензијски резервни фонд РС 274.812.574 КМ.

Оснивачки улог Фонда у Пензијски резервни фонд, односи се на акције вођене у оквиру Сектора за управљање капиталом од приватизације државног капитала. У складу са Законом о пензијском резервном фонду донесена је Одлука о оснивању Пензијског резервног фонда 15.6.2010. године, а евидентирана вриједност наведеног оснивачког улога одговара фер вриједности улагања у акције на дан 31.5.2010. године коју је утврдио депозитар (Централни регистар хартија од вриједности а. д. Бања Лука).

Краткорочне текуће обавезе са 31.12.2010 год. евидентирани су у износу од 102.680.839 КМ (веће за 8% у односу на претходни период), гдје су значајнији износи: обавезе према добављачима 2.758.639 КМ, обавезе према Поштанској штедионици РС Бања Лука 3.783.947 КМ, обавезе за здравствено осигурање пензионера 6.835.450 КМ, обавезе по рјешењима Пореске управе за поврат погрешно уплаћених доприноса 2.393.131 КМ, обавезе по одштетним захтјевима према иностраним носиоцима осигурања 14.547.122 КМ и обавезе за пензије за децембар 2010. године 70.907.819 КМ.

У оквиру обавеза према добављачима евидентирана је обавеза према адвокату у износу 1.400 КМ са којим је закључен Уговор о јавној набавци услуга наконведеног преговарачког поступка. Процијењена вриједност укупне набавке је 15.000 КМ за период од једне године. Због недовољности средстава обавеза није измирена. Према записницима са одржаних рочишта Фонд ПИО је заступан по „пуномоћнику Адвокатског приправника...“

Ревизија је мишљења да са ангажовањем адвоката који на расправе шаље приправнике, посматрано са аспекта Фонда који има стално запослене правнике са искуством, не доприноси ни ефикасности рјешевања судских спорова, ни ефикасности трошења средстава.

Обавезе по основу рефундација плата, које се јављају у случају када се оцјена радне способности изврши по истеку 60 дана, са 31.12.2010. године износиле су 131.238 КМ. **Наведене обавезе веће су за 169% у односу на претходну годину, а посљедица су прекорачења рока за оцјену радне способности.**

Обавезе по основу краткорочних кредита и зајмова у износу од 27.117.243 КМ односе се на коришћене револвинг кредите од домаћих финансијских институција по Одобрењу Министарства финансија РС од 30.12.2009. године. Исти су одобрени за потребе одржавања текуће ликвидности у 2010. години. Износ обавеза од 27.000.000 КМ односи се на главни дуг и по основу камата 117.243 КМ.

Извори средстава који су евидентирани у Фонду са 31.12.2010. год. износе 184.644.358 КМ. У оквиру наведеног износа приказани су: извори сталних средстава 17.705.076 КМ, остали извори средстава 357.825.403 КМ и **акумулирани вишак расхода над приходима (дефицит) 190.886.121 КМ (82.965.559 КМ акумулирани дефицит Сектора за управљање капиталом од приватизације, а 107.920.562 КМ Фонда без наведеног Сектора).**

Акумулирани дефицит је мањи у односу на претходну годину за износ суфицита оствареног у 2010. години.

6.3. Извјештај о извршењу финансијског плана

Према подацима Годишњег извјештаја о извршењу буџета, односно финансијског плана Фонда у 2010. год. **укупно остварени приходи и добици** већи су за 2 % од планираних.

Укупни расходи мањи су за 1% од планираних. Прекорачење плана евидентирано је само код трошкова услуга превоза и горива 3%, што у номиналном износу није значајно.

Капитални трошкови исказани су у износу од 1.079.557 КМ, а финансијски план је остварен са 47%.

У 2010. години остварен је суфицит у износу 7.413.380 КМ. Наведени суфицит је мањи у односу на суфицит исказан у билансу успјеха за 1.030.821 КМ, што одговара капиталним трошковима умањеним за капиталне добитке по основу продаје основних средстава и приливе по основу примљених отплата датих зајмова.

Међутим, како у Финансијском плану за 2010. годину нису планирани одливи по основу обавеза из ранијег периода, као што је наведено у тачки 5. Извјештаја, Годишњи извјештај о извршењу финансијског плана, по мишљењу ревизије, не даје реалну слику извршења, али у циљу објективног извјештавања, у Забилјешкама уз Годишњи извјештај о извршењу буџета за 2010. годину, објављено је да су у 2010. години измирене обавезе из претходног периода у износу од 114.934.472 КМ, а да су са 31.12.2010. године остале неизмирене обавезе у износу од 130.718.303 КМ.

У 2010. години у Фонду је присутно коришћење средстава текућег периода за измирење обавеза из претходног периода, чије финансирање није предвиђено финансијским планом, што по нашем мишљењу, није у складу са Законом о буџетском систему РС, чл. 39. Исто има за последицу неизмирене обавезе са 31.12.2010. године по основу расхода из 2010. године у износу од 118.588.432 КМ, иако је у билансу успјеха за 2010. годину приказан суфицит.

6.4. Напомене уз финансијске извјештаје

Напомене уз финансијске извјештаје сачињене су у задовољавајућој форми и нема значајнијих одступања у односу на захтјеве МСФИ и МРС-ЈС.

Ревизорски тим:

Нада Трнинић

Драган Милошевић

Душка Поповић